

Szellem a fazékból - Becsali csárda

2013 június 16. Flag

Szöveg méret

Mentés

-
-
-

- [0](#)

Még nincs értékelve

Mérték

Mi lenne a csárdamítoszról betyárromantika nélkül? Ül a Meggyes csárdában Rózsa Sándor, a rettegett haramia, és egykedvűen tömködi a pipáját.

Vele szemben hat marcona zsendár, de a rablókirályt meg nem foghatják, mert a ravasz birtokos úgy építette fel kocsmáját, hogy a mestergerenda alatt lévő asztal épp a két vármegye határán áll.

Ha a hajdúsági oldalon borozgat a betyár, a kunsági pandúr hozzá sem érhet, ha meg átül a kunsági lócára, akkor a hajdúsági perzekutoroknak coki.

Vagy Karcagon a csalagút, ami a Morgót az Ágotai csárdával összekötötte. Ezen szöktek a katonák el?l egyik kocsmából a másikba a zsványok. Hogy a két csárda között több mint tíz kilométer a távolság, ráadásul mocsaras vidék, a legendateremt?ket nem zavarta. A regényes ponyvafüzeteket sem írták át, csak mert a betyárkirály a börtönben szabómesterséget tanult, és vénségére fuszeklit kötött.

A csárda a vasút el?tti Magyarország korcsmája. Ami a városban a fogadó, az a pusztán és az országúton a becsali csárda. Kerítése nincs, kapuja se, épülete sokszor csak egy ivóból, szabadkéményes konyhából, csárdáslakból és kamrából áll. "Ki jár csárdába? - kérdi Eötvös Károly az Utazás a Balaton körül cím? munkájában. - Kanász, juhász, szegény legény, de nem azért megy oda, hogy aludjék ott. Ad-vesz, csereberél, ott csinál magának jó napot, ott kérdez?sködik, rokon, koma, atyafi után. Ha vásárra, ha búcsúra, ha temetésre vagy gyónásra megy, ott issza meg üveg borát. S ha leszámolnivalója van valakivel, ott békél, vagy ott zúzza a fejét, vagy ott töri kezét-lábát ellenségének. Ha pedig pár rossz cigány is akad, ott dalolgatja el szomorú vagy vidám dalát. Asszonyát, szeret?jét sohasem viszi éjszakára a csárdába. Mit szólna hozzá a világ? Kanásznak, juhásznak, legénynek nem szabad a csárdában aludni. Alvásra az erd? való és a gunyhó. Életre való ember csak mulatni jár a csárdába."

Az első pusztai kocsmákat Károlyi Sándor gróf építtette az 1720-as években különböző birtokain. Egyszerű, nádfedeles építmények voltak, egymástól "lőtávolságra". Jellemző berendezésükhöz tartoztak a kecskelábú pallóasztalok és lócák, az ivó sarkában elkerített, ketreces menedékhely, a kármentő, ahová verekedéskor a kocsmáros menekült az értékeivel. Többnyire itt tartotta értékeiből a bort, ingóságait, s itt volt a hálólépcső is.

A vendégfogadási szándékot az ablakba helyezett "gyertyapislantó" jelezte, de a gyakorlott utazó már a kocsmacégérből megtudott mindent: ha a padláslyukon kidugott rúdon borospalack himbálózott, akkor bort mértek kanocszám, ha fenyőágot látott mellette, akkor meleg ételre is számíthatott. A színes pántlikák, amiket a rúdra kötöttek, még azt is hírül adták, hány fehérszemély szolgál az ivóban. A csárdák többségében külön személy figyelte a zandárokat. Ha pandúr közeledett, tilosra állították a kútgémet, vagy fehérenmet teregettek a kerítésre. Kikapós kocsmárosnak így jelezték, ha megtért az uruk.

"Csikósok oltárja, juhász kápolnája, / Betyárok barlangja, ringyóknak tanyája, / Bolhák, egereknek, békák palotája, / Dongólégy, darázsok, szúnyogok bárkája!" A XVIII. század közepén így jellemezte a bugaci csárdát Orczy Lőrinc báró. "Pusztában lévő vendégház"-ról beszélt Kisded szótárában 1792-ben Baróti Szabó Dávid tudós jezsuita. Petőfi Sándor pedig olyan szemléletesen írja le 1845-ben az egyik alföldi csárda romjait, hogy szinte magunk előtt látjuk a fokosok nyomait a mestergerendán, amit duhaj pásztorok vágtak belé: "Itt görcsös botjával egy vándorló legény, / Ott zsíros subában egy pár szegénylegény, / Itt hosszú szakállal egy üveges zsidó, / Amott egy drótostót és több ilyen borozó."

De hát Petőfi maga is szegény legény volt, nem véletlenül írja 1847. szeptember 15-én Koltón kelt levelében maró öngúnyjal esküvőjéről: "Házasságom első éjét Nagybányán egy vendéglőben töltém, nemhiába vagyok a csárdák költője."

A betyárromantikának azonban hamar befellegzett. Jött a Bach-korszak, az 1863-as aszály, majd a kiegyezés után Ráday kormánybiztos. A kegyetlen gróf egymásnak ugrasztotta az orgazdákat és a zsványokat, leromboltatta a csárdák többségét, ezrével kínoztatta meg - válogatás nélkül - a haramiákat és a 48-as szegénylegényeket. Bár többször is kegyelmet kapott, újra elfogták Rózsa Sándort (a szamosújvári börtönben halt meg 1878-ban), bitóra küldték Borbély Istvánt, Bogár Imrét, Jáger Jósikát (hiába járt női ruhában), nem betyárkodott többé Angyal Bandi, Sobri Jóska, Vidróczki Márton se. Tóth Béla azt írja a Pesti Hírlap 1885. szeptember 1-jei számában, hogy amikor francia barátai megkérdezték tőlük: "Majd az Alföldön ugye fogunk látni betyárokat is?", akkor szinte megsértődtek, hiszen Magyarországon már tizenöt éve megszűnt a betyárvilág, már csak felületes külföldi írók fantáziájában létezett. A közönség hamar elfeledte a legendás régi csárdákat, pedig az ember már nevük hallatán is mosolyogni kezd: Kutyakaparó, Ebgondolta, Lebuki-csárda, Betekints. Zöld Marci sem járt már a Bige-fertő szigetein a Putriba vagy a Rongyosba.

A csárdavilág elenyészett. Aztán a hatvanas években - központi utasításra - feltámadt. Megszülettek az álcsárdák, a Pusztapiroschka-Paprika betyárromantikát kínáló más csárdák, ahol úgy terelik a külföldi és hazai buszos turistákat, mint az üzemi menzán vagy a skanzenben a nyugdíjasokat.

Zöld Marci meghalt. A magyar csárdatulajdonos meg él, mint Marci Hevesen.

TOP 10 CSÁRDA

1. Balfi Halászcsárda, Balf

Haltatár, marinált halfilé, haltepertő, tárkonyos halgombóclevés, ötféle halászlé, vargabéles likőrös áfonyaöntettel.

2. Udvarház Csárda, Bánd

Régi kocsiszín, hangulatos skanzenbelsővel. Az Alexandra étteremkalauz szerint 2010-ben "Az év csárdája". A hajdúszoboszlói Székely Sándor nyitotta 1987-ben. Három éve meghalt, azóta féltestvére, Kecsed Gábor viszi az üzletet. A konyhában Katalin, a főzőasszony. A fára vésett étlap 24 éve változatlan: "Imre bátyó kőrözöttje", báránypörkölt, "a szomszédasszony pitéje" (kaporos-túrós vagy almás-meggyes).

3. Sobri Halászcsárda, Baja

Újkori csárda, a híres nagybaracskai halfőzést mesterről, Farkas "Sobri" Józsefől kapta a nevét. Imponáló halválaszték.

4. Mészáros Vendéglő és Csárda, Abony

Egyszerű külseje ellenére a régi 4-es főút egyik legnépszerűbb fogadója. Ökorsült, bugaci betyárpecsenye, kakastaréjpörkölt.

5. Kondorosi Csárda, Kondoros

"Kondorosi csárda ki van festve" - szól a dal, és valóban: az 1784-ben épült barokk csárda ma fogadó és múzeum is. Rózsa Sándor számos szökése köthető e helyhez, a betyárok a mászókérményen át jutottak a pincébe, onnan titkos járatokon a szabadba. A Bach-korszakban le akarták rombolni, de a tiltakozás miatt inkább emeltek vele szemben egy zsandárlaktanyát.

6. Tenkes Csárda, Csarnóta, Kültelek

Harcsapörkölt, parasztos libamáj, Dudva úr kedvence.

7. Gyöngyösi Betyárcsárda, Rezi

A Dunántúl legrégebbi csárdája, nevét a Gyöngyös patakról kapta. A csárda mellett Vak Illés és Kökes Pista sírja. Őket itt lőtték agyon a zsandárok. "Betyáros" ételek: pandúrcsemege tócsniban sütvé, Savanyó Jóska ebédje héjasburgonyában, Rezi néni palacsintája.

8. Algyői Halászsárda, Algyő

Kockás abrosz, halászlé. A 2008-as Alexandra étteremkalauz szerint az ország három legjobb halászsárdájának egyike.

9. Látóképi csárda, Debrecen-Látókép

A legenda szerint a XIX. században az ivó falán függött egy férfialakot ábrázoló festmény, amely mögött egy fülkében a betyárok elrejtőzhettek a pandúrok elől. A képen lévő férfi szemén lyukat vágtak, azon keresztül láthatta a rejtőzködőt, hogy mikor jöhet elő - innen a Látókép elnevezés.

10. Öreg Tanyacsárda, Lajosmizse

A modern turistabuszos becsali csárda és a tradicionális vendégfogadó keveréke. Hagyományos csárdakonyha.

Vinkó József - hetivalasz.hu

Ajánló

